

1. Obiekt
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w. PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO

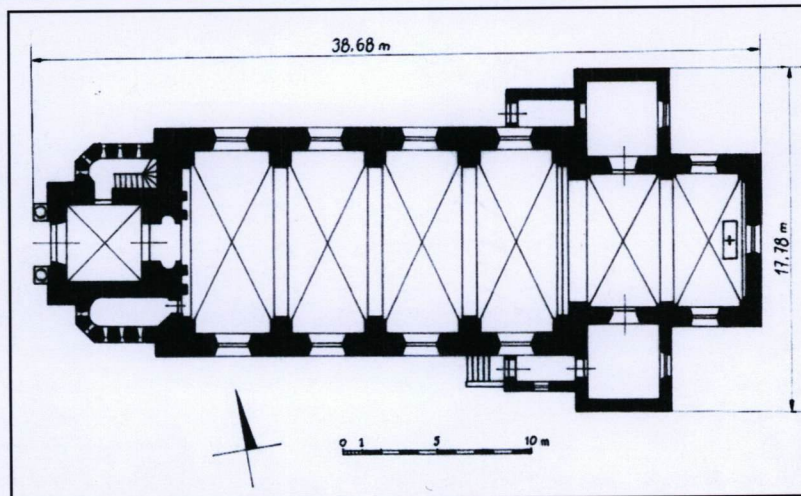
2. Czas powstania
1805r, przebudowy: 1890,
1900-5; restaurowany 1950

3. Miejscowość
C Z E R S K

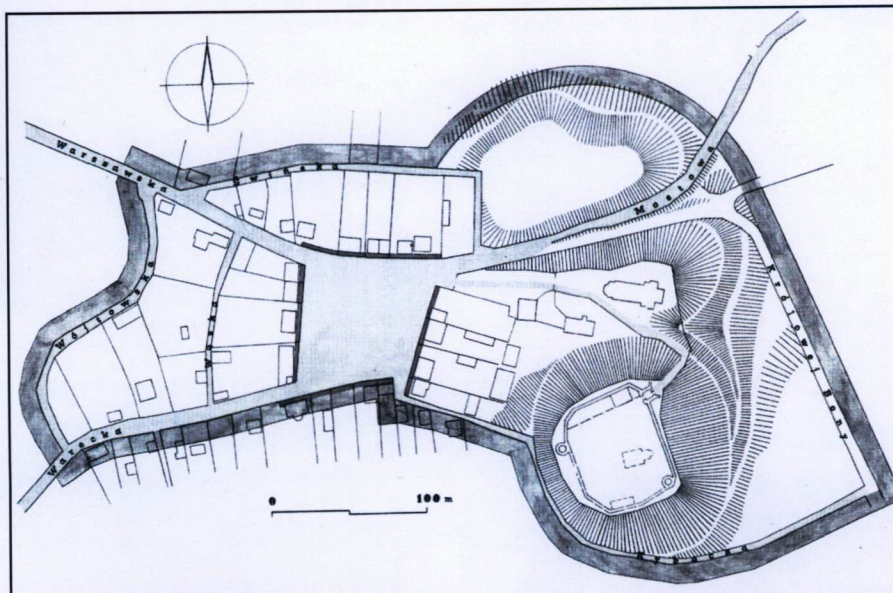
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Elewacja zachodnia

Rzut kościoła, 1 : 400

Plan orientacyjny 1 : 5000

4. Adres
nr hipoteczny ...
lub ewid. gruntów ..działka ew. nr 838
5. Przynależność administracyjna
województwo mazowieckie
gmina Góra Kalwaria
pow. PIASECZYŃSKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo warszawskie
powiat piaseczyński

8. Właściciel i jego adres
Parafia rzymsko-katolicka p.w. Przemienienia
Pańskiego w Czersku Pl. Tysiąclecia 14 05-
530 Góra Kalwaria

9. Użytkownik i jego adres
Parafia rzymsko-katolicka p.w. Przemienienia
Pańskiego w Czersku Pl. Tysiąclecia 14 05-
530 Góra Kalwaria

10. Rejestr zabytków
1010/690/62
Nr *690/62* data .12.04.1962r...

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu (neobarokowy)

Wewnątrz grodu czerskiego na początku istniał niewielki kościółek pw. św. Piotra. Zbudowany w pocz. XII w. z ciosów wapiennych, kościół orientowany jednonawowy. Historia świątyni zlokalizowanych w miejscu lokalizacji obecnej świątyni sięga XIII i XIV wieku i jest związana z zamkiem książąt mazowieckich. Pierwotnie był tu kościół p.w. Wniebowzięcia NMP (wzmiankowany w 1244), kościół drewniany z murowaną zakrystią, przy nim na płu kaplica św. Trójcy, także św. Mikołaja (poźniejsza św. Anny) zniszczony został najprawdopodobniej w XVI w. Z lustracji z 1972r. wynika, że były wówczas (nie egzystujące) trzy kościoły św. Piotra, św. Trójcy, św. Św. Ducha i kaplica Św. Jakuba i Przemienienia Pańskiego.

Obecna świątynia została wzniesiona przez rząd pruski z cegły najprawdopodobniej pochodzącej z ruin zamku. Kościół prezbiterium ma zorientowane na wschód, co może sugerować, że stoi na miejscu dawniejszej świątyni (być może Wniebowzięcia NMP). W 1802r. (w miejscu po drewnianej kaplicy św. Ducha) powstał zasadniczy zarys kształtu kościoła, ograniczony od zachodu drewnianą dzwonnica. Świątynia wówczas posiadała sklepienie drewniane (ułożone na poziomie połowy wysokości istniejących okien). W 1869r. Czersk utracił prawa miejskie. Kościół zostaje gruntownie przebudowany wg projektów Konstantego Wojciechowskiego, przez Hugona Kudere. W 1890r. drewniane przekrycie usunięto i podniesiono ku górze ściany zewnętrzne o ok. 1/2 wysokości okien i wymurowano przyścienne filary wewnętrzne wspierające ceglane sklepienia krzyżowe na gurtach. Prezbiterium zostało dobudowane w latach 1900-1902. Obecna murowana wieża zastąpiła drewnianą dzwonnice w 1905r.. Prawdopodobnie w pierwszej dekadzie XX wieku wzniesiono parterowe dobudówki niezwiązane z konstrukcją kościoła.

Kościół uszkodzony w czasie drugiej wojny światowej na skutek budowy bunkra pod prezbiterium.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: kościół orientowany, usytuowany na skarpie lewego brzegu Wisły w odległości ok. 36 km na południe od Warszawy, na wzgórzu środkowym tj. między górą zamkową a wzgórzem zwanym Kościelisko. Od strony południowej teren graniczy z terenem zamku. Od strony północnej wschodniej teren cmentarza przechodzi w stromą skarpe, od strony zachodniej teren jest płaski. Cmentarz Kościelny ogranicza od zachodu mur tynkowany z czterema filarami, między którymi znajduje się brama i dwie furty.

Materiał i konstrukcja: kościół częściowo podpiwniczony, fundament z kamienia polnego na zaprawie wapiennej posadowione na głębokości 1,7 m, fundamenty pod wieżę częściowo ceglane, posadowione na głębokości 2,7 m. Ściany murowane z cegły ceramicznej pełnej na zaprawie wapiennej, w środku i na zewnątrz otynkowane (tynki wapienne), masywne sklepienie kolebkowo-krzyżowe na gurtach, które spływają na opilastrowane filary przyścienne. W nawie i prezbiterium posadzki ceramiczne, w składziku i zakrystii podłogi drewniane.

Dachy dwuspadowe pokryte blachą miedzianą, wieża drewniana, jętkowa – wolna, z zastrzałami w formie krzyża św. Andrzeja, wieszakiem i ściągami z prętów stalowych. Stolarka drzwiowa drewniana za wyjątkiem metalowych drzwi do północnej przybudówki przy prezbiterium. Okna w nawie i prezbiterium metalowe, pozostałe drewniane.

Rzut i bryła: kościół jednonawowy na planie prostokąta z węższym prawie kwadratowym prezbiterium, od strony wejścia wieża-dzwonnica umieszczona na osi kościoła flankowana trójbocznie zamkniętymi przybudówkami, z których północna mieści klatkę schodową prowadzącą na chór i strych. Nawa czteroprzęsłowa, prezbiterium dwuprzęsłowe. Przy pierwszym przęśle prezbiterium po obu stronach symetryczne przybudówki: w południowej składzik i korytarzyk prowadzący do bocznego wejścia; w północnej zakrystia, analogiczna do korytarzyka przybudówka niedostępna, prawdopodobnie mieści schody prowadzące do małej krypty pod prezbiterium.

Elewacje: Wystrój zewnętrzny nawiązuje do stylistyki baroku, elewacje posiadają bardzo skromny wystrój wzbogacony w partii wieży i szczytu zachodniego, wolutami, eklektycznym detalem arkad w prostokątnych wnękach oraz portalem wejściowym klasycyzującym. Górna partia wieży o rzucie kwadratu ze ściętymi narożami. Hełm o sylwecie pseudobarokowej z ażurową latarnią ściany w przyziemnej części silnie zawilgocone,

Wnętrze: Swoim wystrojem przywodzi na myśl typowe barokowe wnętrza z przyściennymi profilowanymi filarami z profilowanymi cokołami i zagierowanym gzymsem. Nad całością rozpięto sklepienie kolebkowo-krzyżowe oparte na gurtach spływających na opilastrowane filary przyścienne. Na podłogach posadzki ułożone z płytek ceramicznych.

Wyposażenie: wystrój głównie z 2 poł. XIX w.: trzy ołtarze. Główny zawiera kopię obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej, boczny ołtarz południowy - obraz z przedstawieniem św. Antoniego Padewskiego, ołtarz północny - obraz Maria jako Assunta, stacje drogi krzyżowej, eklektyczne konfesjonały, drewniane ławki i kłęcznik z herbem Łabędź (niegdyś należał do rodziny Ignacego Mazurkiewicza), barokowy krucyfiks (ludowy) XVIII/XIXw., organy, ambona drewniana, chrzcielnica drewniana z 2 poł. XIX w., W podziemiach krypta grobowa z XIX w. trumnami (2 drewniane jedna pokryta blachą cynową), XVIII w. obraz z przedstawieniem Boga Ojca; w przedsionku dwie kropielnice i epitafium gen. Ignacego Mazurkiewicza (+1867)

Instalacje: elektryczna, alarmowa odgromowa ogrzewanie elektryczne z zastosowaniem promienników, nagłaśniająca

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
6237 m ³	495 m ²	kościół parafialny	kościół parafialny
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>W 1948 roku wykonano ściagi w drewnianej konstrukcji dachu. Kościół restaurowany w 1950 r. W 1966 naprawiono częściowo więźbę dachową i uzupełniono ubytki w pokryciu kościoła, uporządkowano wówczas teren przykościelny zdjęto wówczas warstwę ziemi, obmurowano skarpe w otoczeniu krzyży misyjnych, umieszczono ceramiczne kartusze z datami rozwojowymi Czerska. Ustawiono kamień polny z tablicą pamiątkową</p> <p>lata 80 remont więźby dachowej, wymiana pokrycia dachowego obróbek blacharskich wraz z orynnowaniem, prace tynkarskie i odwodnienie kościoła</p> <p>1984 - remont wieży – wymiana obróbek blacharskich</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ściany w części przyziemia zawilgocone ze względu na barak izolacji przeciwwilgociowej fundamentów. Szczególnie w krypcie pod kruchtą widać silny rozkład tynków oraz zawilgocenie fundamentów. Kolejną przyczyną zawilgocenia jest niewydolny system ogrzewania elektrycznego, który nie jest w stanie osuszyć kościoła, a uruchamiany okazjonalnie w zimę powoduje kumulowanie się wilgoci w murach. Ponadto instalacja odprowadzająca wodę opadową jest za krótka, wprowadza wodę pod fundamenty kościoła. Na ścianie północnej i wschodniej w kilku miejscach widoczne są rysy będące jeszcze pozostałością po budowie schronu pod prezbiterium w czasie wojny oraz powstałe na skutek drgań skarpy wywołanych stale nasilającym się ruchem kołowym u jej podnóża. Elementy konstrukcji dachu zaatakowane są przez owady spuszczała, szczególnie intensywnie nad prezbiterium. Ponadto belki spoczywające na murze od strony północnej zniszczone są przez grzyb piwniczny, od strony południowej część belek zostało wymienionych na nowe. Pokrycie dachu w dobrym stanie, z wyjątkiem niewłaściwie wykonanego styku pokrycia korpusu ze szczytem ściany tęczowej prezbiterium, gdzie pozostała znaczna szczelina umożliwiające przedostawanie się opadów atmosferycznych na sklepienie. Elementy drewniane wyposażenia: ołtarze, balustrady i meble w zakrystii w znacznym stopniu zniszczone przez owady kołatki, których niektóre żerowiska są aktywne.</p>	

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian, wymiana spękanej opaski wokół świątyni, wymiana rynien, uszczelnienie pokrycia dachy, osuszenie silnie zawilgoconych ścian, odkucie odparzonych tynków. Na strychu wymiana wszystkich elementów zniszczonych przez grzyby na nowe, wykonanie zabiegów owadobójczych na strychu i przy drewnianych elementach wyposażenia. Naprawa instalacji alarmowej. Wykonanie ekspertyzy oceniającej stan konstrukcji sklepień oraz zbadanie statyki skarpy, na której stoi kościół.

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

teczka obiektu – archiwum WUOZ

Jerzy W. Zieliński, *Kościół parafialny w Czersku opinia techniczna*, 1974 mpis
archiwum WUOZ

Henryk Ciszkowski, *Orzeczenie Mykologiczno -Budowlane dot. Stanu zachowania
zabytkowego kościoła w Czersku, pow. Piaseczno, woj. Warszawskie*, mpis 1974
Archiwum WUOZ

Dokumentacja fotograficzna. Kościół parafialny w Czersku, Archiwum WUOZ
Czersk-Miasto, Dokumentacja historyczna skrócona, mpis, Archiwum WUOZ

Tadeusz Zagrodzki, *Studium historyczno-konserwatorskie*, Warszawa 1982 , mpis
Archiwum WUOZ

23. Uwagi różne

WKZ postanowieniem nr 1604/98 z dnia 03.12.1998r. wyjaśnił treść decyzji o wpisie
do rejestru zabytków: teren objęty wpisem do rejestru zabytków [teren cmentarza
kościelnego w Czersku][...] obejmuje działkę nr 838 w całości”.

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst MACIEJ WARCHOŁ listopad 2005r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki MACIEJ WARCHOŁ listopad 2005r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. MACIEJ WARCHOŁ listopad 2005r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywówArchiwum własne autora karty.....

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

Katalog zabytków sztuki w Polsce, województwo warszawskie, t. X. z. 14, s.
1-5.

„Czersk nad Wisłą” Tygodnik Ilustrowany, 1862, II, s. 82

A.Karczewski, *Czersk*, Warszawa 1939

J. Łukaszewicz, *Krótki opis historyczny kościołów parochialnych... w
dawnej diecezji poznańskiej*, Poznań 1863

M. Stefanowski, *Najdawniejsze i najnowsze kościoły w Archidiecezji
Warszawskiej*, W: „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, 1918, nr
5-6

T. Zagrodzki, *Czersk. Zamek i miasto historyczne*, Warszawa 1996r.

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

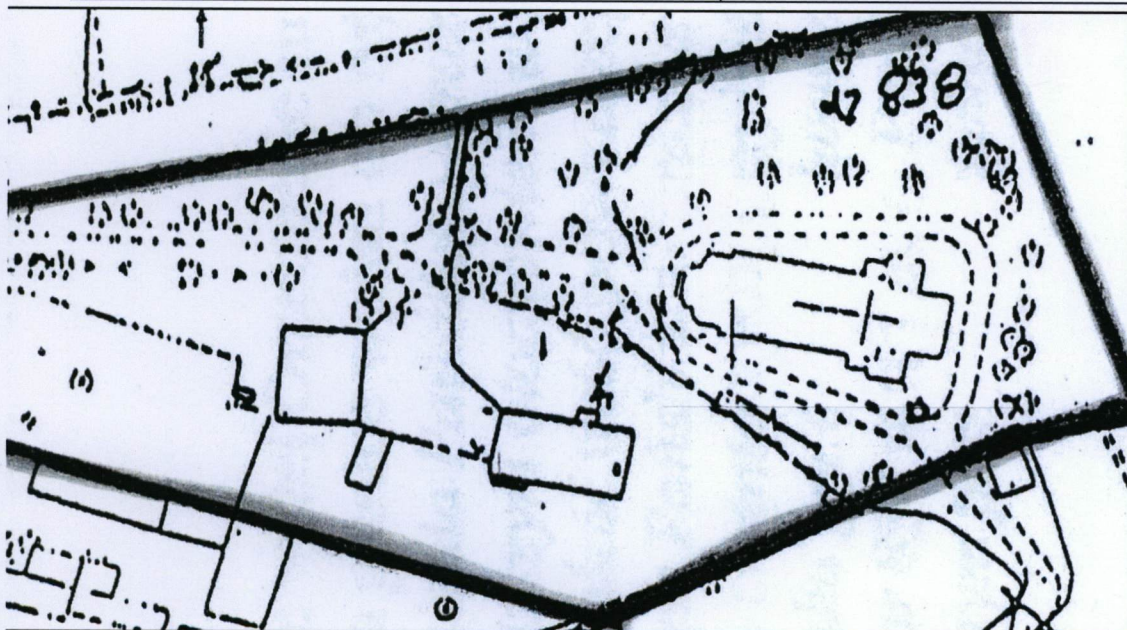
26. Załączniki

Dokumentacja fotograficzna, plany - 6 wkładek

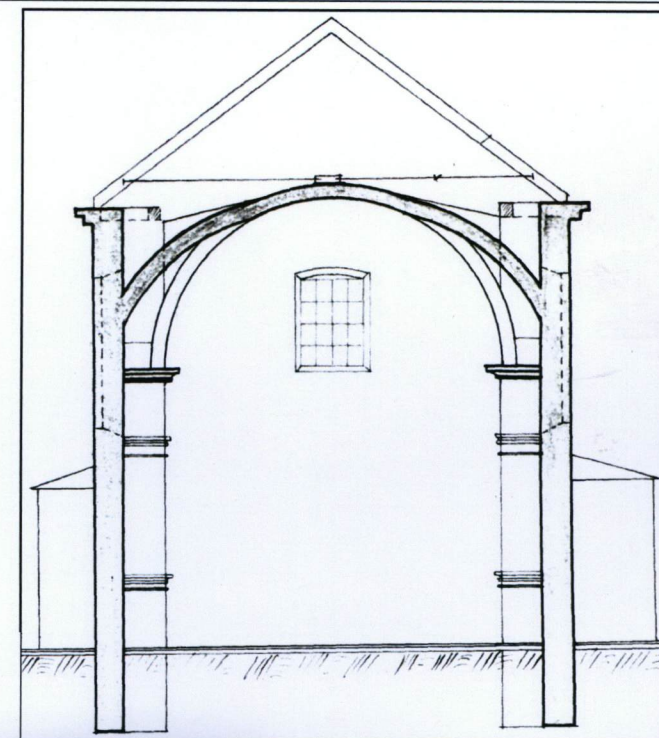
1. Miejscowość.....**CZERSK**.....
 2. Gmina..... Góra Kalwaria.....
 3. Powiat..... piaseczyński.
 4. Województwo.....mazowieckie.....

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)
**KOŚCIÓŁ PARAFIALNY. p.w.
 PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO**

Dokumentacja rysunkowa i fotograficzna

Plan sytuacyjny 1 : 1000

Przekrój przez korpus,
 Rys. dr inż Jerzy W. Zieliński
 skala 1 : 200

Brama prowadząca na teren kościoła
 od strony zachodniej

Wkładkę założył:**Maciej Warchoł** listopad 2005r.
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów archiwum własne autora.....

Widok prezbiterium

Elewacja północna

Widok kościoła ze wzgórza zamkowego

Elewacja południowa

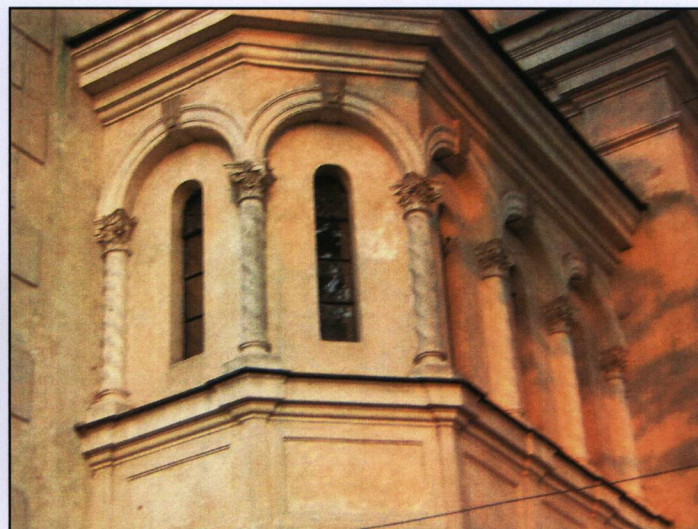
1. Miejscowość....CZERSK.....
 2. Gmina.....Góra Kalwaria..
 3. Powiat.....piaseczyński
 4. Województwo.....mazowieckie.....

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)

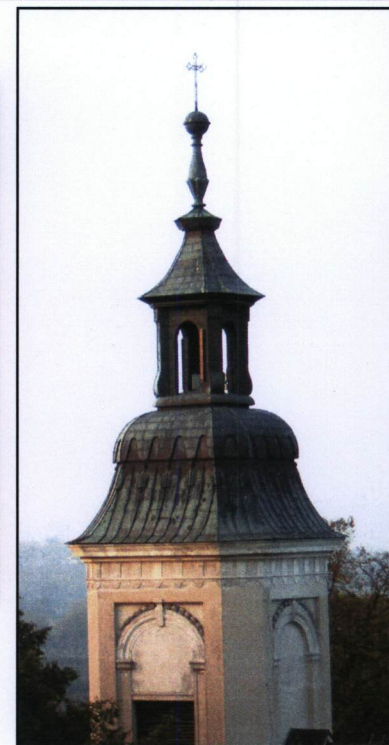
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w.
 PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

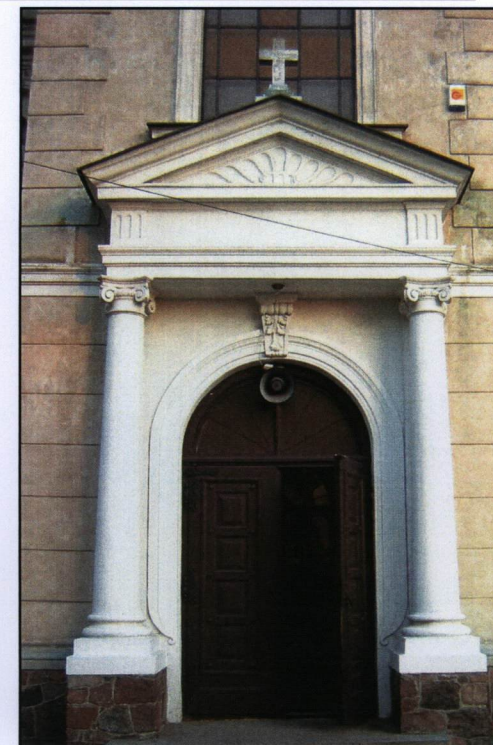
Dokumentacja fotograficzna.

Detal przybudówki przy wieży

Hełm wieży

Portal główny

Kościół parafialny w Czersku
 na początku XX w., neg. IS PAN nr 6729

Wkładkę założył:Maciej Warchoł listopad 2005r.....
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywówarchiwum własne

Drzwi żelazne do północnej
przybudówki przy prezbiterium

Kruchta

Chór

Korpus, strona północna

Widok ogólny wnętrza w kierunku prezbiterium

1. Miejscowość.....CZERSK.....
 2. Gmina..... Góra Kalwaria.....
 3. Powiat.....piaseczyński...
 4. Wojództwo.....mazowieckie.....

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w.
 PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

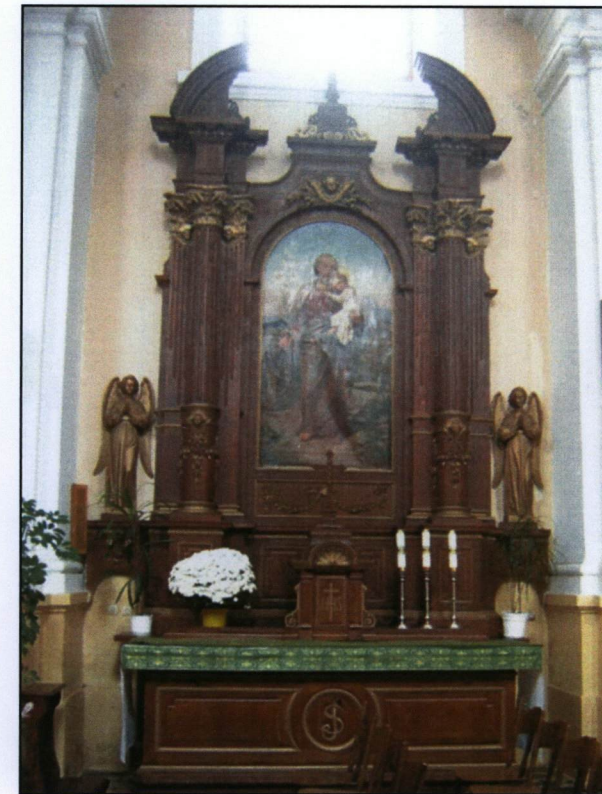
Dokumentacja fotograficzna.

Korpus, strona południowa

Ołtarz główny

Ołtarz boczny św. Antoniego Padewskiego,
 strona południowa

Wkładkę założył:Maciej Warchoń listopad 2005r.....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywówarchiwum własne

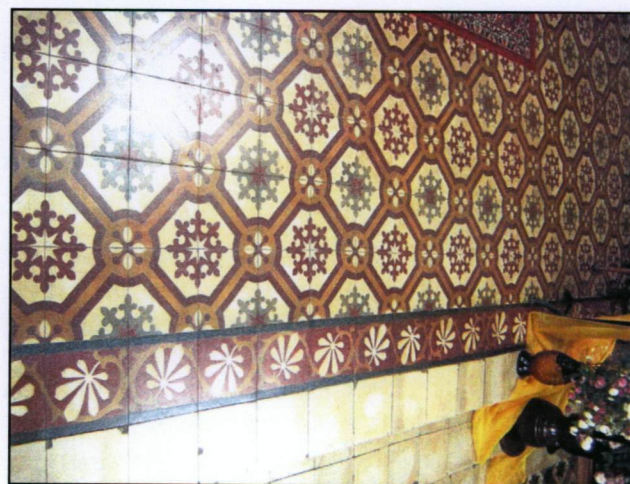
Ołtarz boczny Matki Boskiej, strona północna

Sklepienie korpusu

Ambona

Posadzka w prezbiterium

Posadzka w korpusie

1. Miejscowość.....CZERSK.....	5. Obiekt (nazwa jak w karcie)	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....Góra Kalwaria.....	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w.	Dokumentacja fotograficzna.
3. Powiat.....piaseczyński	PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO	
4. Województwo.....mazowieckie.....		

Konfesjonał

Wejście do zakrystii

Kłęcznik z herbem Łabędź
gen. Mazurkiewicza, stojący na wejściu do
jego krypty grobowej

Wnętrze składziku przy prezbiterium

Wkładkę założył:Maciej Warchoł listopad 2005r.....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywówarchiwum własne

Wnętrze zakrystii z wmurowanym w ścianę skarbczykiem

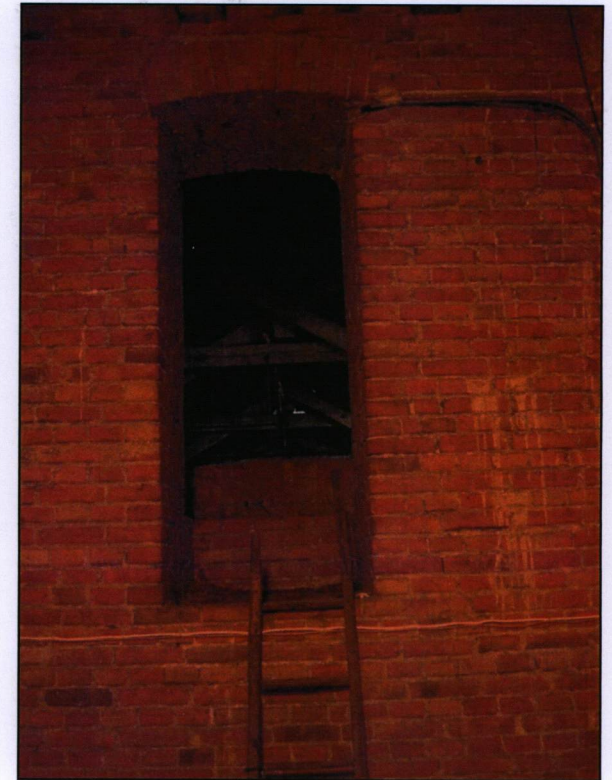
Wnętrze zakrystii

Drewniane schody prowadzące na chór i strych

Okienka w narożniku południowo zachodnim fasady

Przejście z pomieszczenia nad sklepieniem kruchty na strych

1. Miejscowość....CZERSK.....
 2. Gmina..... Góra Kalwaria.
 3. Powiat..... piaseczyński.
 4. Województwo.....mazowieckie.....

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w.
 PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

Dokumentacja fotograficzna.

Strych, widok w kierunku prezbiterium

Fragment więźby nad prezbiterium

Sklepienie korpusu i korona północnej ściany

Wkładkę założył:Maciej Warchoł listopad 2005r..
 (imię, nazwisko, data)

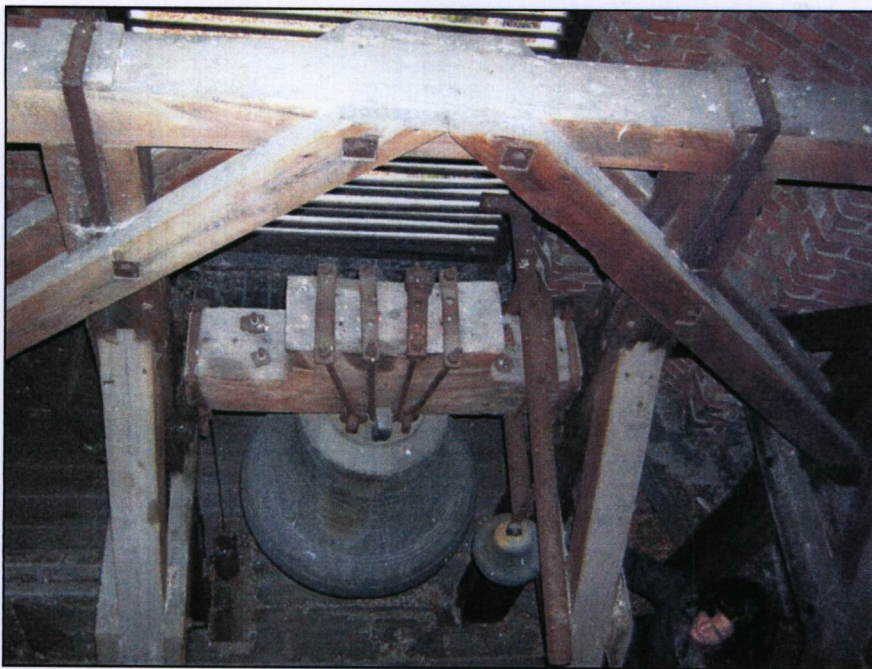
Miejsce przechowywania negatywówarchiwum własne

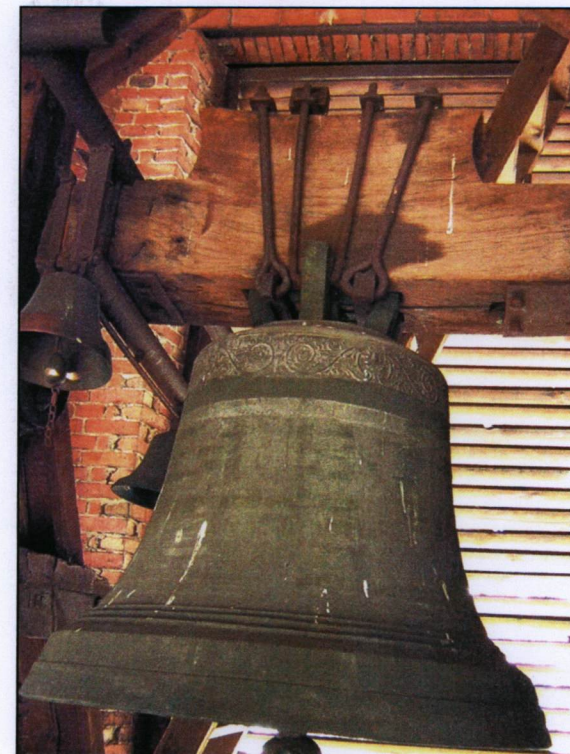
Wejście ze sklepienia kruchty na dzwonnice

Konstrukcja hełmu wieży

Jarzmo dzwonu

Dzwon

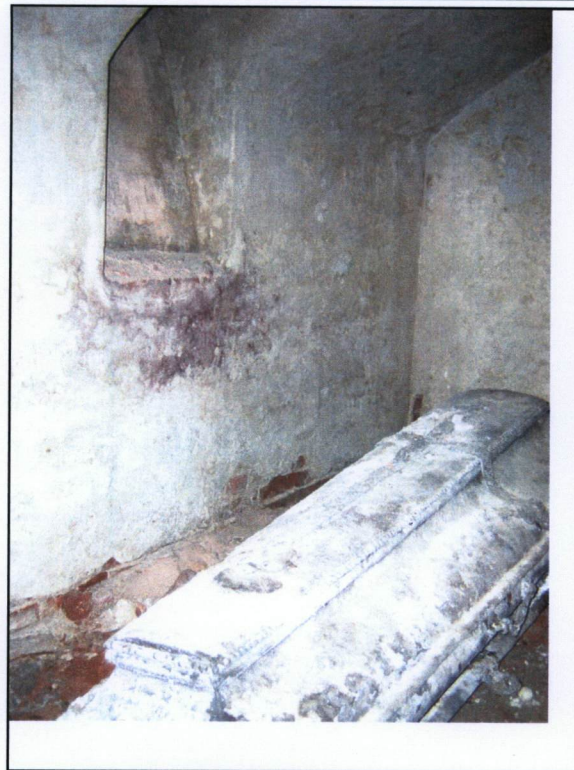
1. Miejscowość....CZERSK.....
 2. Gmina.....Góra Kalwaria.
 3. Powiat.....piaseczyński
 4. Województwo.....mazowieckie.....

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)
 KOŚCIÓŁ PARAFIALNY p.w.
 PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
 Dokumentacja fotograficzna.

Wejście do krypty

Krypta, strona południowa

Krypta, strona północna

Wkładkę założył:Maciej Warchoń listopad 2005r.....

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywówarchiwum własne

Fragment zawilgoconego
 muru w krypcie

Epitafium gen. Ignacego Mazurkiewicza w południowej ścianie kruchty